

Risker för korrruption och oegentligheter vid stora investeringar

Revisions-
konferens

NLL/SKL

Luleå
26 augusti, 2015

*Magnus Lindahl
PwC Forensic Services
magnus.lindahl@se.pwc.com
0709-29 30 25*

Kostnaden för korruption

Enligt EU-kommissionens kostar korruptionen i EU-länderna över en biljon – **1050 miljarder** – kronor per år ^[1]

- Kommissionen pekar ut offentlig upphandling som en särskilt utsatt sektor
- Enligt deras beräkningar kan upp till en fjärdedel av värdet på kontrakten gå förlorat på grund av korruption

Kostnad för **korruption i Sverige** uppskattas till cirka **9 miljarder kronor** per år i form av lägre tillväxt ^[2]

Skatteverket bedömer att **svart arbetskraft** står för ett underskott i statskassan på **66 miljarder** om året ^[3]

Ekonomiska oegentligheter generellt

Huvudsakliga observationer

Svenska respondenter

30%
drabbade av
oegentligheter ...

... där en majoritet av
förövarna är
anställda, ofta i
förtroendepositioner

Risicanpassade
kontroller – det bästa
sättet att upptäcka
oegentligheter ...

... men endast
50% har gjort en
riskanalys

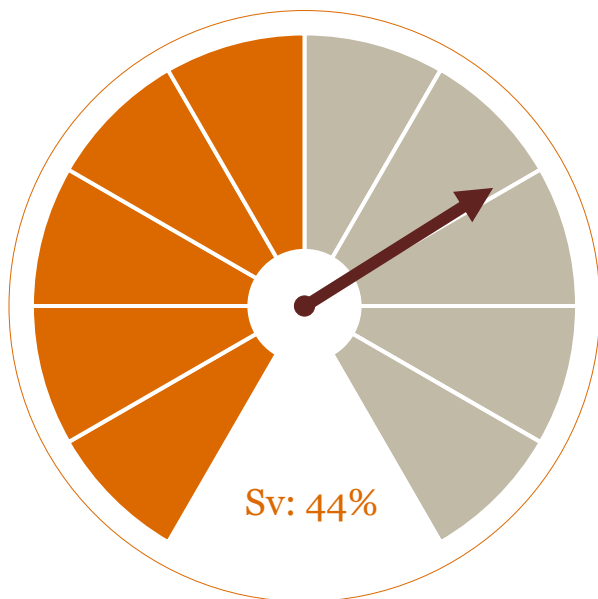
**Mutor och
korrruption** den
näst vanligaste
oegentligheten ...

... men **risken**
hanteras inte på
ett adekvat sätt

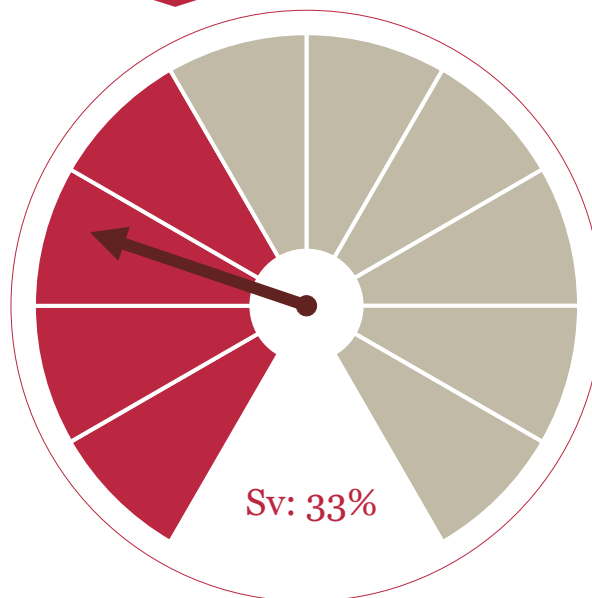
De tre vanligaste formerna av oegentligheter

Svenska och globala respondenter

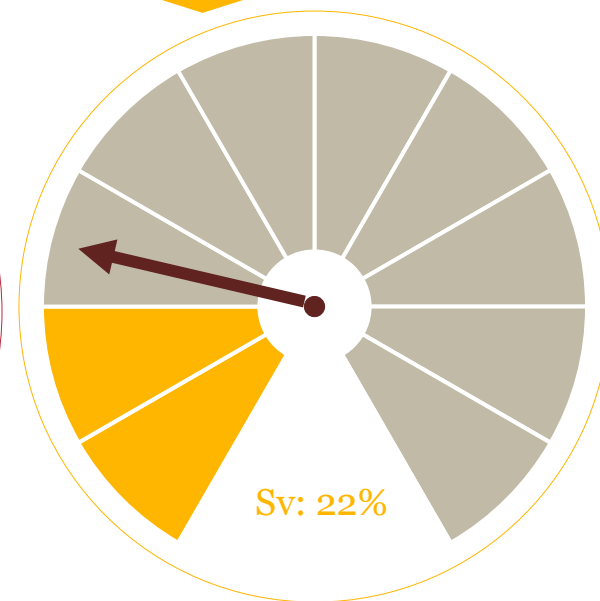
1. Förskingring och trolöshetsbrott

2. Mutor och korrupktion

3. IT-relaterad brottslighet

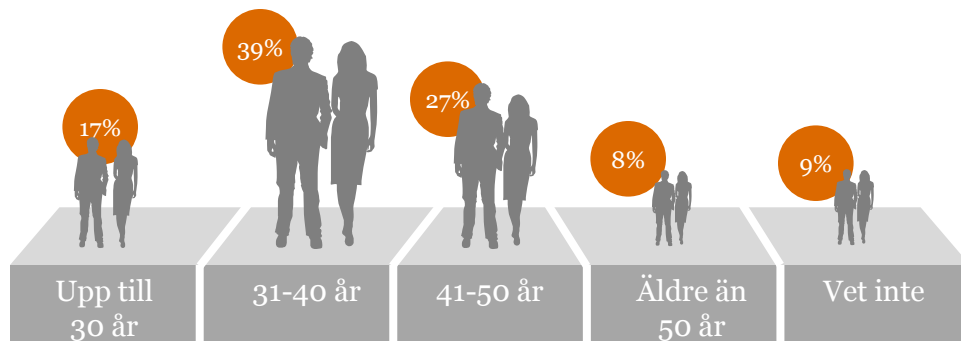
Andel av drabbade respondenter

Källa: PwC Global Economic Crime Survey, 2014

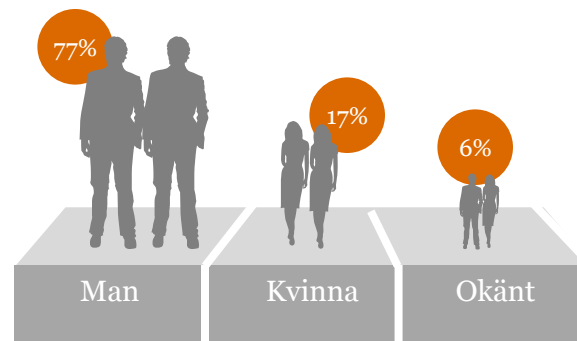
Vem är den interna förövaren?

Globala respondenter

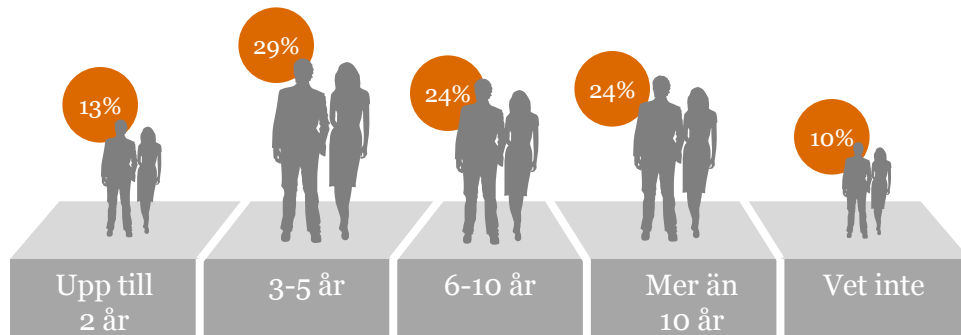
Ålder

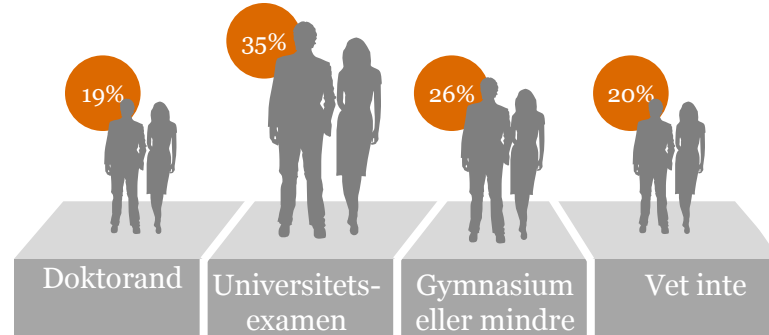
Kön

Erfarenhet

Utbildning

Chefer och mellanchefer i majoritet bland interna förövare

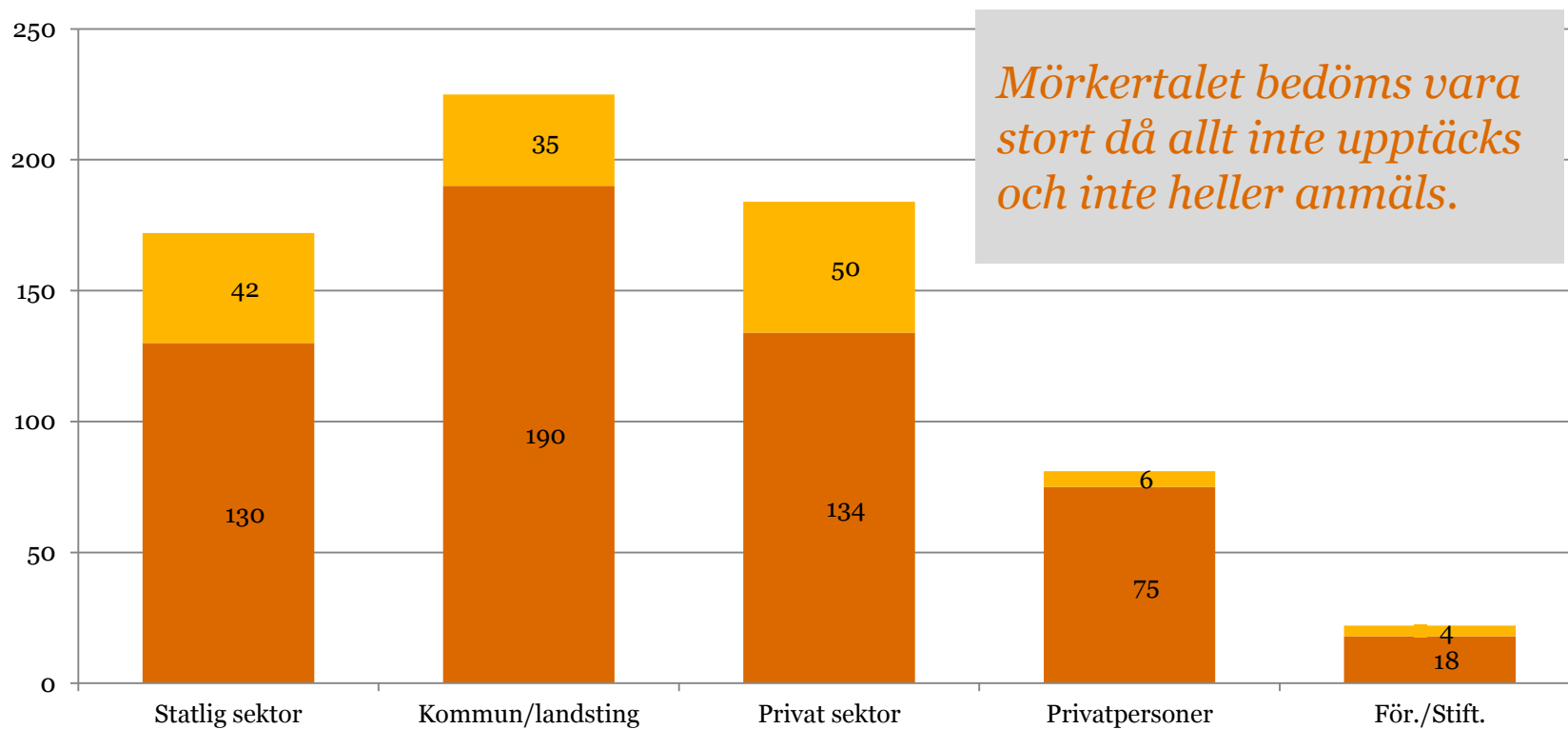
Profil av förövaren i de fall respondenter angett en intern part som huvudförövaren

Källa: PwC Global Economic Crime Survey, 2014

Korruption i offentlig sektor

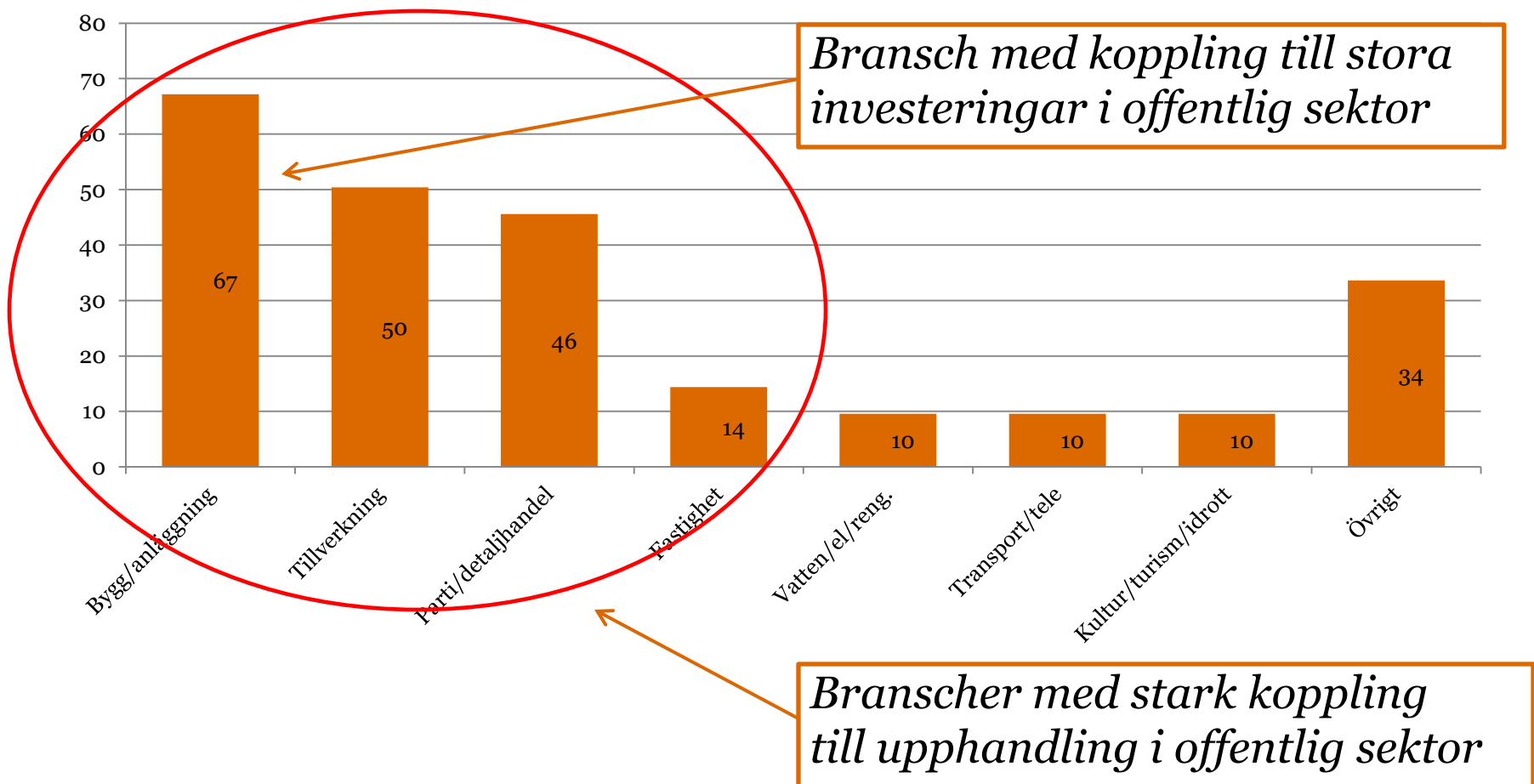
Hur vanligt är det i den offentliga sektorn?

Fördelning antal avslutande ärenden - Riksenheten mot korruption, år 2003 - 2011

I vilka branscher förekommer det?

Branschtillhörighet - Privat sektor – Givare - År 2003 - 2011

Vad utmärker bygg- och anläggningsbranschen?

... vad gäller korruption och oegentligheter ...

En bransch med kända risker för oegentligheter

Samhällsbyggnadssektorn (bygg- och anläggningsbranschen) pekas ut som speciellt utsatt för **korruptionsrisker** och **oetiskt beteende**:

- *Transparency International (2011)* – Bransch med *högst sannolikhet att muta* offentliga tjänstemän
- *Brå (2010/2013)* – bransch med *hög risk* för oegentligheter
- *Statskontoret (2012)* – *Högst andel korruption* upptäcks och anmäls i kontakt mellan kommun/landsting och *byggsektorn*
- *Byggkommissionen (2002)* – En *tredjedel* av utredda karteller avser *byggsektorn*

Typer av oegentligheter i branschen 1(2)

Korruption (nyttja sin ställning för egen eller annans vinning):

- Mutor i lagens mening (resor, renoveringar etc)
- Trolöshet mot huvudman (missbruk av förtroendeställning till skada för arbetsgivaren)
- Nepotism (svågerpolitik) och vänskapskorruption

Kartellbildningar (otillåtna samarbeten för att sätta konkurrens ur spel):

- Priskartell - dominerande företag sätter lägsta pris som övriga följer
- Uppdelning av marknader, begränsning av parallellimport
- *Anbudskarteller* – Överenskommelser om vilka som skall delta i upphandlingar och vilket pris som skall offereras

Typer av oegentligheter i branschen 2(2)

Svartarbete

- Ersättning för arbete som skall beskattas men inte redovisas till Skatteverket

Överfakturering och osanna fakturor

- Fakturering för icke utfört arbete eller tjänster
- Finansiering av svartarbete eller mutor
 - Osanna fakturor från underleverantör som betalas av entreprenör som sedan får tillbaka pengarna för betalning av svart arbetskraft
 - Osanna fakturor med felaktig benämning som täckning för kostnader för mutor (t.ex. privata renoveringar hos attestanten)
- Kickbacks
 - Överfakturering/osann fakturering (påhittade projekt/arbetsmoment) från underleverantör där överskottets delas mellan leverantör och den person som godkänner och betalar fakturan hos entreprenör/beställare

Vad säger branschen själv?

Risker för oegentligheter – medvetenheten finns

- Sex av tio entreprenadföretag anser att det finns korruptionsrisker i branschen
- Mer än var femte anser att rena kartellbildningar är en risk att räkna med
- Mer än en fjärdedel uppgav att den största risken är att beställare i den offentliga sektorn försöker begränsa konkurrensen
- 52% anger att informationsläckage i samband med upphandling är den största korruptionsrisken
- Mer än två tredjedelar av företagen kartlägger inte riskerna för korruption

Viktigt att notera: det finns goda exempel på initiativ och satsningar, på branschnivå, företagsnivå och projektnivå, i syfte att minska risken för oegentligheter

Varför ökad risk vid stora investeringar 1(3)

Stora kontrakt genom offentlig upphandling

Offentlig upphandling 500 – 600 miljarder kronor (2010) varav störts del avser bygg- och anläggning:

- Hett efterfrågade kontrakt - stora volymer och beställare med bra betalningskapacitet
- Upplevs från leverantörer att priset är det enda som avgör – medför prispress med risk för kompenserande överfakturering i genomförandet
- Direktupphandlingar vid tilläggsbeställningar utan upphandlingskompetens
- Upphandlingsprocessen – under planeringsfas kan leverantörer och upphandlare träffas för att säkerställa ett korrekt förfrågningsunderlag – risk för anpassade förfrågningsunderlag och informationsläckage

Varför ökad risk vid stora investeringar 2(3)

Arbete i projektform med informella nätverk

- Beställaren delegerar kontrollansvaret till externa projektkonsulter och entreprenör – minskad insyn och kontroll
- Externa tekniska konsulter och projektledare i förtroendepositioner - utgör en del av kontrollstrukturen med risk för intressekonflikter (dubbla lojaliteter)
- Risk för bristande incitament för entreprenör att upprätthålla kontroll
- Projektarbete medför naturliga nätverk och informella kontakter - risk för förskjutningar i värderingar
- Svårt för entreprenör att övervaka komplexa leverantörskedjor
- Svåruppskattade kostnadskalkyler och tilläggsarbeten – kostnader för mutor och osanna fakturor göms bland stor volym legitima transaktioner - skylls på andra faktorer

Varför ökad risk vid stora investeringar 3(3)

Känslighet för konjunktursvängningar

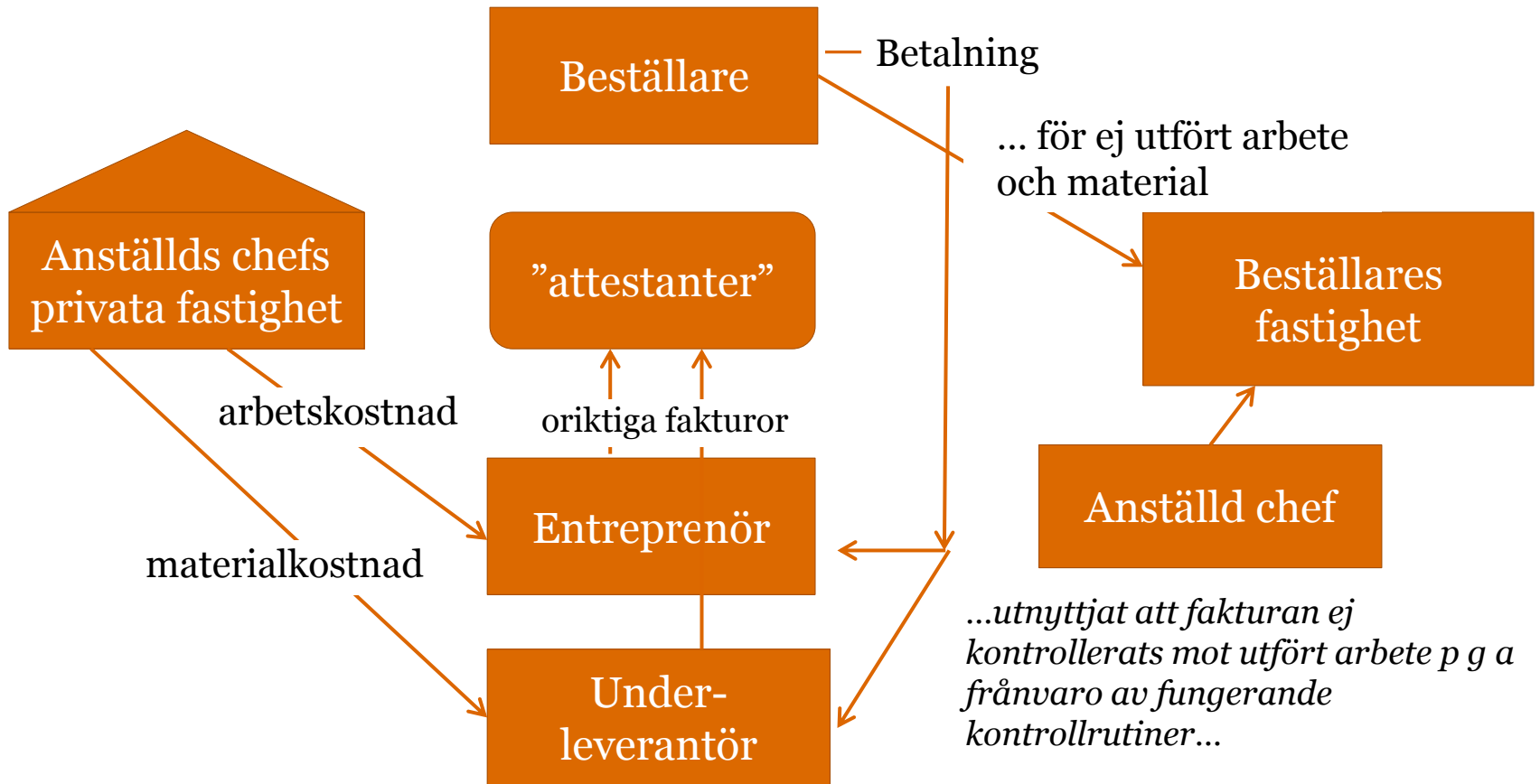
- Varierande efterfrågan medför risk för användning av svart arbetskraft för att hantera bemanning

Branschkultur

- Avsaknad av interna regelverk och fungerande etikarbete
- Normsystem av tystnad och lojalitet
- Svårigheter att anmäla misstänkta oegentligheter

Ett exempel - muta

Exempel - Muta - 1(2)

Exempel - Muta - 2(2)

Kontrollmiljön och ansvarsfördelning

- Extern projektkonsultfirma (en av ”attestanterna”) uppfattat sitt uppdrag som *att fakturorna från entreprenör någotsånär överensstämde* med entreprenörens upprättad kalkyl. Inga underlag har infordrats
- Granskningsattestanten *kontrollerade att fakturan passerat projektkonsulten* och attesterade sedan. Ingen kontroll skedde här mot underlag.
- Beslutsattestanten *kontrollerade endast att tidigare attesteringar skett av projektkonsulten och granskningsattestanten.*
- Tillämpning av internkontrollrutiner fungerar inte alltid som tänkt
- Viktigt att tydliggöra ansvarsfördelning vad gäller kontroller mellan parter

Avslutningsvis – typiska riskområden

Tack !

Magnus Lindahl
PwC Forensic Services
magnus.lindahl@se.pwc.com
0709-29 30 25

© 2014 PwC. All rights reserved. Not for further distribution without the permission of PwC.

"PwC" refers to the network of member firms of PricewaterhouseCoopers International Limited (PwCIL), or, as the context requires, individual member firms of the PwC network. Each member firm is a separate legal entity and does not act as agent of PwCIL or any other member firm. PwCIL does not provide any services to clients. PwCIL is not responsible or liable for the acts or omissions of any of its member firms nor can it control the exercise of their professional judgment or bind them in any way. No member firm is responsible or liable for the acts or omissions of any other member firm nor can it control the exercise of another member firm's professional judgment or bind another member firm or PwCIL in any way.